

Opmerkelijke voornamen in de GBA (2) Patroniemen en familienamen

Voornamen mogen geen bestaande geslachtsnamen zijn tenzij deze tevens als voornaam gebruikelijk zijn. Volgens Asser/de Boer (2006) voorkomt deze wettelijke beperking dat onterecht een dubbele familienaam wordt gevoerd. Dit argument is echter bij de behandeling van de wet aan de orde geweest en in de Memorie van Antwoord bij de behandeling van het wetsvoorstel is toen gesteld dat het beoogde resultaat, een nieuwe geslachtsnaam, niet kan worden verkregen. Maar wat is een bestaande geslachtsnaam? Wat is een gebruikelijke voornaam? Hoe gaan we om met patroniemen en familienamen? Hierna een poging tot ontsluiting.

GERRIT BLOOTHOOF

DR. IR. GERRIT BLOOTHOOF IS
VERBONDEN AAN HET UTRECHT
INSTITUTE OF LINGUISTICS VAN
DE UNIVERSITEIT UTRECHT

HET EERSTE DEEL OPMERKELIJKE
VOORNAMEN IN DE GBA ONDER
DE TITEL *Grenzen aan de vorm?*
IS VERSCHENEN IN B&R 2007,
NR. 12, P. 383-388.

Wat is een bestaande geslachtsnaam? Er zijn in Nederland nu 314.606 verschillende familienamen in de Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA) opgenomen. In de volkstelling van 1947 waren dat er nog maar 144.000 (zie noot 1).

De toename komt voornamelijk voor rekening van immigratie en dat is een voortdurend proces dat zich tot een ver verleden uitstrekt.

In 1970 stelde de rechtbank van 's-Gravenhage (NJ 1907:44) vast dat met een bestaande geslachtsnaam een Nederlandse of een in Nederland als zodanig bekende buitenlandse geslachtsnaam bedoeld wordt. Op grond hiervan wees de rechtbank *Stephenson* als voornaam af, omdat deze als familienaam al in het telefoonboek van Rotterdam voorkwam. Zeven jaar eerder was er in 1963 in Nederland echter al een *Stephenson* geboren. Stond *Stephenson* toen nog niet in het telefoonboek of was de ambtenaar van de burgerlijke stand coulanter?

Op dit moment is feitelijke kennis van alle bestaande geslachtsnamen in Nederland mogelijk, maar het zal altijd een vlottende en vermoedelijk groeiende verzameling blijven. Een wettelijke beperking die op die verzameling is gebaseerd, kan daarom in de loop der jaren tot inconsequenties leiden. Overigens is na de uitspraak van 1970 *Stephenson* toch vier keer in Nederland als voornaam geaccepteerd, terwijl de familienaam nu 13 keer in de nationale telefoongids staat.

Wat is een gebruikelijke voornaam? Al tijdens de behandeling van de wet kwam deze vraag aan de orde naar aanleiding van de naam *Boelhouwer* die in één familie als voornaam voorkwam (in 1956 geaccepteerd). Een enkel voorbeeld, zelfs uit een ver verleden, lijkt te volstaan. Betekent dit dat in ieder geval alle circa 500.000 verschillende voornamen die nu in de GBA aanwezig zijn, ook in de toekomst geaccepteerd kunnen worden? Ook als het al tevens familienamen zijn?

We zullen in dit artikel eens onderzoeken wat dat betekent. Tenzij anders vermeld zijn de hier gegeven naamvoorbeelden na 1994 in Nederland geregistreerd.

De meeste rechtzaken waarbij de genoemde beperking een rol speelde, zijn die waar de ouders een patroniem voor hun kind wensten. We zullen deze namen eerst behandelen en vervolgens naar de overige familienamen kijken.

PATRONIEMEN

oordat erfelijke familienamen in de 17^e eeuw breed gangbaar werden, was vooral het patroniem als nadere aanduiding van een persoon in gebruik. In Van Dale, Groot woordenboek van de Nederlandse Taal, wordt *het patroniem* omschreven als 'familienaam afgeleid van de naam van de vader'.

Aan de voornaam werd de voornaam van de vader in bezitsvorm toegevoegd, *Jan-s-zoon*, eventueel al dan niet gevolgd door een erfelijke toenaam. Zo'n patroniem raakte op den duur vaak verzwakt en afgesleten tot *Janssen*, *Jansen*, *Jansse*, *Janse*, *Jans*, *Janszen*, *Janszn*, *Jansz* of werd gelatiniseerd tot *Jansonius*.

Vooraf bij de algemene invoering van de familienaam in 1811 zijn veel patroniemen als familienaam in gebruik gekomen. Daarmee verloor het echte patroniem definitief zijn rol en in de GBA is er nu ook geen veld voor. Dat heeft in de vorige eeuw met enige regelmaat problemen gegeven voor ouders die om de een of andere reden toch een patroniem in de naam van een kind opgenomen wilden zien. Dat zou in de officiële registratie alleen als voornaam kunnen. Nu is het patroniem taalkundig geen voornaam, maar welke belangen worden geschaad als een kind toch op de plaats van een laatste voornaam een patroniem in de

naam krijgt? De hele naam heeft dan een vorm die historisch gebruikelijk kan worden genoemd.

In ieder geval zijn er in de GBA 117 voorbeelden te vinden van voornamen met *-(s)zoon* en 69 met *-(s)dochter*, die gedragen worden door 530 personen. De top-5 zijn *Janszoon* (58), *Pieterszoon* (36), *Willemszoon* (24), *Corneliszoon* (23), *Adriaanszoon* (2). Er zijn maar 16 *metroniemen* zoals *Carlaszoon*, *Jeanetteszoon*, *Adriaantjesdochter*, *Elsdochter*, *Elisesdochter* of *Gemma'sdochter*. De apostrof voor de bezitsvorm van namen op een klinker is overigens meer in overeenstemming met de huidige spelingsregels dan het ontbreken ervan en komt ook voor in *Leo'sdochter*.

Er zijn maar elf bestaande familienamen met *-zoon*: *Arendszoon*, *Dirkzoon*, *Diemerszoon*, *Jacobszoon*, *Janszoon*, *Johan-zoon*, *Marinuszoon*, *Otterszoon*, *Philipszoon*, *Willemzoon* en *Willemszoon*. Met *-dochter* zijn er geen familienamen. Opmerkelijk genoeg zit *Willemszoon*, door de Hoge Raad (NJ 1971:227) ooit op grond van het eveneens bestaan als geslachtsnaam afgewezen, in de top-5 van *-zoon* voornamen. Dat geldt ook voor *Adriaanszoon*, een naam die in 1981 door de rechtbank van Zwolle (HPS 1982: p31) principieel als voornaam werd afgewezen met het argument dat een patroniem geen voornaam is.

De juridische aandacht voor patroniemen op *-zoon* en *-dochter* leidt echter af van het veel frequenter gebruik - en daarmee acceptatie - van de korte patronymische vormen.

Talrijk zijn de familienamen die bestaan uit een patroniem op *-s*, *-en*, *-se* of *-sen*.

Recent werden zonder enige ruchtbaarheid de volgende familienamen als voornaam geaccepteerd: *Aartsen*, *Adriaansen*, *Arens*, *Daniëls*, *Fransen*, *Joosten*, *Lammers*, *Salomons*, *Scholtens*, *Teunissen*, *Wichers*, *Wiegers*, *Zeegers* en *Zwiers* voor jongens en *Heins*, *Peters*, *Reinders* en *Roelofs* voor meisjes. Het is niet onderzocht of het ook daadwerkelijk de juridische voornaam van de vader betrof, maar dat doet ook niet ter zake. Met deze afgesloten patronymische vormen ontstaat trouwens ook het probleem om ze te onderscheiden van gewone voornamen. Zo zijn *Jansen* (203), *Klaassen* (28), *Janssen* (18) en *Willemsen* (10) nog wel eenduidig als patroniemen te herkennen die als familienaam voorkomen.

Maar wie weet dat *Goossen* (inclusief varianten: 1400), *Luitsen* (177) of *Ytsen* (66) bestaande voornaamvarianten van respectievelijk *Goswin*, *Lude* en *Ide* zijn, en niet noodzakelijk patroniemen? *Goossen* en varianten komen ook voor als familienaam, wat op een eerder patronymisch gebruik kan duiden, maar *Luitsen* en *Ytsen* niet.

En wie denkt dat de uitgang *-(s)z* als verkorting van *-szoon* patronymisch is, heeft gelijk voor *Cornelisz* (33), *Jansz* (11) en *Willemsz* (10), en zeker ook voor *Jansz.*, *Borisz.*, *Tonnesz.*, *Pietersz.*, *Johannesz.* en *Augustsz.*, maar niet voor Slavische namen zoals *Tadeusz* (465), *Tomasz* (210) of *Janusz* (195). Van deze voorbeelden komen *Cornelisz*, *Jansz*, *Willemsz* en *Pietersz* ook als familienaam voor. De nu zeldzame, verkorte patronymische vormen *-(s)zn* of *-(s)dr* komen bij de jongens in 17 voornamen 22 keer voor, zoals *Pieterszn* (3), en bij de meisjes alleen als *Adrianasdr*, als familienaam komen deze niet voor.

Engelse en Scandinavische patroniemen op *-son* zijn als voornaam frequent.

In de GBA staan bijna 1700 verschillende van deze voornamen, die gedragen worden door ruim 8000 personen. Het hoeven overigens niet altijd echte patroniemen te zijn: de vader van *Stephenson* kan *Stephen* heten, maar het kan ook de familienaam van zijn moeder zijn (zoals in de Angelsaksische wereld wel gebruikelijk is), of zelfs dat niet. Lord *Robert Stephenson* Baden Powell ontleende zijn tweede voornaam bijvoorbeeld aan de uitvinder van de stoomlocomotief. En bij *Nelson* (oorspronkelijk *Neilson*) zullen weinigen een patroniem in gedachten hebben, terwijl het populaire *Jason* en het Oudtestamentische *Samson* het nooit zijn geweest. Van alle *-son* voornamen in de GBA komen er in Nederland zeker 150 ook als familienaam voor.

FAMILIENAMEN

Van de 500.000 verschillende enkele voornamen van Nederlanders komen er voor de mannen maar liefst 12.000 als familienaam in Nederland voor, en 8.000 voor de vrouwen. Dat geeft te denken.

Ook in andere talen komt het patroniem voor, in Nederland zijn bijvoorbeeld als voornaam in gebruik *Hernandez* (63), *Martinez* (60), *Ivanov* (54), *Petrovic* (4), *Brodski* en *Alexandrou*. En dichterbij huis is een voornaam als *Teitsma* (17) ook oorspronkelijk patronymisch en kennen we de naam als familienaam.

Nu is het voor de wet niet nodig om vast te stellen of een voornaam patronymisch is of niet, en de Hoge Raad heeft zich daarover ook niet uitgesproken. Toets is of de voornaam een bestaande familienaam is, tenzij die als voornaam gebruikelijk is. Dat leidt tot een inperking van de mogelijkheden van ouders die afhangt van de toevallige omstandigheid of een patroniem het ooit tot familienaam heeft gebracht. Heet de vader *Klaas*, dan zouden *Klaaszoon*, *Klaasz*, *Klaaszn* en *Klaas-son* wel mogen, maar *Klaasesz*, *Klaases*, *Klaaszen*, *Klaasse*, *Klaasen*, *Klaassen* niet; heet hij *Philip* dan kunnen alleen *Philipsz*, *Philipszn* en *Philipse*, maar *Philipszoon*, *Philipsen*, *Philipsen* en *Philips* niet; en voor vader *Goos* mag *Goossen*, omdat het naast een familienaam ook een bestaande voornaam is, *Gooszoon*, *Gooszn*, en *Goosz*, maar *Goossens* en *Gooszen* niet want die komen als familienaam voor. Voor moeders en dochters zijn er vrijwel geen beperkingen. Dus *Willemsdochter* mag wel en bestaat, maar *Willemszoon* mag niet (maar bestaat toch ook)!

Plasschaert (in zijn Handboek Burgerlijke Stand uit 2002 op de pagina 518, 519 en 520) had het liefst gezien dat de rechtbank had vastgesteld dat een patroniem een voornaam is, die bestaat uit de eerste voornaam van de juridische vader met in de tweede naamval daaraan het woord *zoon* of *dochter* gekoppeld, en die alleen als laatste voornaam mag worden gebruikt. Dat zou dan een uitzondering vormen op de bepaling dat een voornaam geen bestaande familienaam mag zijn. Maar het lijkt een lapmiddel, omdat de afgesloten en de niet-Nederlandse patronymische vormen er niet onder vallen en het onmogelijk zal zijn om die allemaal afzonderlijk te benoemen. Bovendien zijn er veel patroniemen die als familienaam voorkomen en om de een of andere reden als voornaam door de vingers zijn gezien. En ook zijn er voorbeelden dat een patroniem niet de laatste positie in een voornaam inneemt, zoals in *Sjoerd Johanneszoon Gerard Cornelis* of *Jaymison Henri*. Het is daarom beter in algemene zin te kijken in hoeverre familienamen als voornaam worden gebruikt, de patroniemen zijn daar slechts een deelverzameling van.

Van de voornamen die ook familienaam zijn, beperken we ons eerst tot de veelvoorkomende familienamen die in 1947 door meer dan 1000 personen werden gedragen. In tabel 1 geven we hiervan de top-40.

Tabel 1. Top-40 van voornamen voor mannen en vrouwen die ook door minstens 1000 personen als familienaam wordt gedragen. Voor enkele namen is als indicatie ook de huidige frequentie als voornaam in de GBA gegeven. Onderstreepte namen komen minder vaak voor in eerste positie en hebben mogelijk een patronymische bedoeling.

Mannen	Vrouwen
<i>Thomas</i> (67275)	<i>Roos</i> (7130)
<i>Lucas</i>	<i>Jans</i>
<i>Otto</i>	<u><i>Thomas</i></u>
<i>Markus</i>	<u><i>Engel</i></u>
<i>Jans</i>	<i>Wouda</i>
<i>Engel</i>	<i>Bloem</i>
<i>Melis</i>	<u><i>Lucas</i></u>
<i>Maas</i>	<i>Melis</i>
<i>Brand</i>	<u><i>Pieters</i></u>
<i>Franke</i>	<i>Lok</i>
<i>Broer</i> (888)	<u><i>Hendriks</i></u> (63)
<i>Storm</i>	<i>Storm</i>
<i>Horst</i>	<u><i>Otto</i></u>
<i>Hartog</i>	<u><i>Jacobs</i></u>
<i>Otte</i>	<u><i>Hop</i></u>
<i>Wisse</i>	<u><i>Markus</i></u>
<i>Bruin</i>	<i>Franke</i>
<i>Koene</i>	<i>Bok</i>
<i>Wolf</i>	<i>Kersten</i>
<i>Dik</i> (313)	<u><i>Zwaan</i></u>
<u><i>Walraven</i></u>	<i>Zomer</i> (27)
<i>Tak</i>	<u><i>Willems</i></u>
<i>Janse</i>	<u><i>Gerrits</i></u>
<i>Witte</i>	<i>Blom</i>
<u><i>Jansen</i></u>	<i>Otten</i>
<u><i>Lok</i></u>	<u><i>Martens</i></u>
<u><i>Pieters</i></u>	<u><i>Nicolai</i></u>
<i>Kok</i>	<u><i>Jansen</i></u>
<u><i>Hendriks</i></u>	<u><i>Dirks</i></u>
<i>Hartman</i> (153)	<i>Kok</i>
<i>Faas</i>	<u><i>Los</i></u> (20)
<u><i>Jacobs</i></u>	<u><i>Geerts</i></u>
<i>Pol</i>	<u><i>Bennink</i></u>
<i>Tromp</i>	<u><i>Janse</i></u>
<i>Baan</i>	<i>Tak</i>
<u><i>Gerrits</i></u>	<i>Cox</i>
<u><i>Stevens</i></u>	<u><i>Cate</i></u>
<i>Deen</i>	<i>Fey</i>
<u><i>Geerts</i></u> (100)	<u><i>Harms</i></u>
	<u><i>Dam</i></u> (12)

Niet iedereen zal daarin *Hartog*, *Tromp*, *Zomer* of *Tak* als voornaam herkennen. De wetgever had met het toestaan van een familienaam als voornaam waarschijnlijk namen zoals *Thomas* en *Roos* in gedachten, die als familienaam uit een afgesloten patroniem (*Thomaszoon* > *Thomassen* > *Thomas*) zijn ontstaan of een al dan niet toevallige overeenkomstige betekenis hebben, zoals *Roos* zowel als voornaam als familienaam naar de bloem zal verwijzen. Dat bijna de helft van de voornamen in tabel 1 mogelijk patronymisch zijn, had de wetgever mogelijk niet ingecalculeerd.

Wanneer de naam *Thomas* 439 keer in de naam van een vrouw voorkomt kan dat duiden op vernoeming of een patronymische bedoeling, zeker als de naam niet in eerste positie staat, wat 418 keer het geval is. In 21 gevallen staat de naam daar echter wel, wat interessant is in het licht van de discussie of een jongensnaam voor een meisje gepast is (en vice versa). Dat zullen we in een derde artikel verder uitwerken.

Het valt op dat de frequentie van voornamen in tabel 1 voor mannen ongeveer tien keer hoger is dan voor vrouwen. Dat heeft er waarschijnlijk mee te maken dat het vooral mannelijke voornamen zijn die ooit (als afgesloten patroniem) tot familienamen zijn geworden.

Bij de minder frequente voornamen die als familienaam voorkomen, vinden we niet alleen voornamen en patroniemen.

In tabel 2 staat een selectie van voornamen die na 1994 aan minstens drie kinderen in Nederland zijn gegeven en die daarnaast door minstens 200 personen als familienaam worden gedragen. Het is het duidelijk dat er bijzonder veel ruimte wordt gelaten aan ouders. Een aanvullende selectie van hoogfrequente familienamen die als voornaam in de GBA bekend zijn, is voor mannen bijvoorbeeld nog *Bakker*, *Mulder*, *Smits*, *Vermeulen*, *Koster*, *Kuiper*, *Groen*, *Postma*, *Veenstra* en voor vrouwen *Meyer*, *Bos*, *Vos*, *Schouten*, *Prins*, *Post*, *Vink*, *Veenstra*, *Boer*, *Bosman*.

Tabel 2. Voornamen voor jongens en meisjes, na 1994 aan minstens drie kinderen gegeven, die ook bekend zijn als de familienaam van meer dan 200 personen en die niet onmiddellijk beschouwd kunnen worden als gebruikelijke voornamen. Een ster staat voor één of meer andere voornamen.

Jongens	Meisjes
<i>Anker</i>	<i>Bethlehem</i>
* <i>Bak</i>	<i>Eerland</i>
* <i>Bakker</i>	* <i>Helder</i>
* <i>Barendregt</i> *	<i>Jol</i>
<i>Beck</i>	<i>Karman</i>
* <i>Beumer</i>	<i>Kik</i>
<i>Boes</i>	* <i>Koks</i>
* <i>Bokma</i>	* <i>Luteyn</i> *
<i>Boom</i> *	<i>Muis</i>
<i>Bras</i>	<i>Pander</i> *
* <i>Breur</i>	* <i>Rebel</i>
* <i>Brons</i>	<i>Sommer</i>
* <i>Geluk</i>	<i>Talma</i> *
<i>Goudriaan</i> *	<i>Tip</i>
* <i>Groen</i>	* <i>De Vries</i>
<i>Heller</i> *	* <i>Winter</i>
* <i>Herder</i>	
* <i>Köhler</i>	
* <i>Kolk</i>	
<i>Kriek</i>	
* <i>Kruger</i>	
* <i>Kuperus</i>	
* <i>Loman</i>	
* <i>Made</i>	
<i>Metz</i>	
<i>Nobel</i>	
* <i>Smit</i>	
<i>Trip</i>	
* <i>Van Meurs</i>	
* <i>Vlaanderen</i>	
* <i>Vlaming</i>	
* <i>Weber</i> *	
* <i>Zomer</i>	

Top-10 van voornamen in 2007

Zeker rond de jaarwisseling is Nederland gek op lijstjes, van Top-10 beste boeken en CDs, de beste films tot de Top-2000. De Sociale Verzekeringsbank (SVB), een bekende afnemer van de GBA, presenteert traditioneel altijd een lijstje van de meest populaire kindernamen. Want omdat de SVB kinderbijslag uitbetaalt, weten ze van alle kinderen die in een jaar geboren zijn de voornaam. Overigens presenteert het SVB deze lijstjes zelfs ieder kwartaal.

*Tabelletje Top-10 jongensnamen en meisjesnamen in 2007
(tussen haakjes positie in 2006 en 2005)*

Jongensnamen 2007			Meisjesnamen 2007		
1.	Sem	(1-2)	1.	Sanne	(2-1)
2.	Tim	(6-4)	2.	Lotte	(9-9)
3.	Daan	(2-1)	3.	Julia	(5-8)
4.	Ruben	(12-14)	4.	Sophie	(1-12)
5.	Thomas	(3-3)	5.	Lieke	(7-14)
6.	Jesse	(8-9)	6.	Emma	(6-2)
7.	Milan	(5-8)	7.	Anna	(4-3)
8.	Thijs	(7-7)	8.	Eva	(10-7)
9.	Lucas	(9-5)	9.	Lisa	(3-6)
10.	Stijn	(11-12)	10.	Fleur	(8-13)

Lars in 2006 nog 4 staat in 2007 op 11. Bram in 2005 nog 10 staat in 2007 op 14.

Jayden in 2005 en 2006 nog niet in de Top-20 staat in 2007 op 13.

Bij de meisjesnamen stond Iris in 2005 nog op 4 en in 2007 op 11.

Anouk is van plaats 5 in 2005 gezakt naar 17 in 2007.

Isa stond in 2005 nog net in de Top-10, maar staat in 2007 op 13.

Er zijn in 2007 ruim 180.000 kinderen geboren tegen iets meer dan 185.000 in 2006.

CONCLUSIE

Er zijn eigenlijk geen goede argumenten om de beperking dat voornamen geen familienamen mogen zijn te onderbouwen. De minister gaf indertijd al aan dat het gebruik van een familienaam als voornaam niet kan leiden tot een dubbele geslachtsnaam. En ook is niet te verwachten dat in de huidige administratieve systemen een verwarring kan optreden tussen wat de voornaam en wat de familienaam is. Er is daarom veel voor te zeggen om de regel niet te hebben. Het probleem van het patroniem is dan ook van de baan, inconsequente beslissingen rond een vlottende verzameling familienamen worden voorkomen én er hoeft ook geen discussie gevoerd te worden over wat een gebruikelijke voornaam is.

Een voornaam moet gepast zijn en de drager niet schaden. Daarover beslissen is soms moeilijk, maar het lijkt beter om op voorhand geen enkele woordgroep als voornaam uit te sluiten. Wel kan het nuttig zijn wanneer ambtenaren van de burgerlijke stand kennis hebben van alle voornamen die in Nederland gedragen worden. Dat kan bijdragen tot uniforme besluiten.

Referentie

PLASSCHAERT, J.N.E (2002). *Burgerlijke Stand*, REGISTER AMSTERDAM.

Noot 1

IN DE NEDERLANDSE FAMILIENAMEN DATABANK DIE DOOR HET MEERTENS INSTITUUT WORDT BEHEERD EN ONTWIKKELD, IS INMIDDELS OVER 83.000 FAMILIENAMEN UIT DE VOLKSTELLING VAN 1947 ACHTERGRONDINFORMATIE ONLINE TE RAADPLEGEN (WWW.MEERTENS.KNAW.NL/NFD/). HET BETREFT ZOWEL NEDERLANDSE ALS BUITENLANDSE FAMILIENAMEN DIE IN NEDERLAND VOORKOMEN.

What's in a name?

We blijven nog even in de sferen van namen. Achternamen om precies te zijn of, nog preciezer, de dubbele achternamen die vrouwen als ze getrouwd zijn graag wensen te gebruiken. Er is een aardig onderzoekje gedaan. Het persbericht (althans delen daarvan) heeft diverse kranten gehaald. Maar het is voor dit blad te leuk om niet even te vermelden.

In het Handboek Burgerlijke Stand van J. Plasschaert lees ik over het naamgebruik op p. 477: *Artikel 1:6 BW: De geslachtsnaam wordt ten aanzien van een ieder dwingend bewezen door de akte van geboorte.*

Hans Plasschaert stelt dan: 'Op grond van deze bepaling draagt een gehuwde vrouw formeel allen haar meisjesnaam, in tegenstelling tot wat in veel andere landen usance is'.

Artikel 1:9 BW geeft volgens Plasschaert thans vrij baan aan vier mogelijkheden voor het naamgebruik: eigen naam, naam partner of echtgeno(o)t(e), combinantie van beide namen, waarbij of de eigen naam eerst staat of de naam van de partner of echtgeno(o)t(e). Dus: A, B, AB of BA.

Dan nu naar het persbericht van de Universiteit van Tilburg. Onder de kop '*een slimme meid houdt haar meisjesnaam*' wordt kond gedaan van een experimenteel onderzoek van Marret Noordewier van TIBER (Tilburg Institute for Behavioral Economics) naar stereotypering van achternamen.

Conclusie van het onderzoek: 'Een vrouw die na het huwelijk de naam van haar echtgenoot overneemt, wordt beoordeeld als afhankelijker, minder ambitieus en minder intelligent dan een vrouw die haar meisjesnaam behoudt'.

Marret Noordewier heeft ontdekt dat het overnemen van de naam van je echtgenoot allerm minst op zijn retour is. 'Slechts 15,4% van de vrouwen behoudt haar eigen naam', zo blijkt uit de analyse van sociologische data. 'Uit een onderzoekje onder studenten kwam bovendien naar voren dat 83% van de vrouwen van plan is ofwel de naam van haar echtgenoot te gaan voeren ofwel een dubbele naam. Ook 82% van de mannen ziet graag dat de vrouw zijn naam overneemt'.

En dan komt de onderbouwing van de conclusie via een beschrijving van het experimenteel onderzoek. Nogmaals: 'het overnemen van de naam van de man heeft waarschijnlijk wel gevolgen voor hoe de vrouw benaderd wordt in de samenleving. Vrouwen die de naam overnemen, worden namelijk beoordeeld als afhankelijker, minder ambitieus en minder intelligent dan vrouwen die hun meisjesnaam gebruiken of ongetrouwde vrouwen'.

Hoe heeft Noordewier deze conclusie kunnen trekken?

'Aan studenten werd gevraagd om zich in te beelden dat ze op een feestje voorgesteld werden aan het echtpaar Peter en Helga Bosboom (waarbij de vrouw de naam van de man gebruikt). Deze proefpersonen beoordeelden 'Helga' vervolgens op een schaal van 1 tot 7 als zorgzamer, afhankelijker, minder intelligent en emotioneler dan wanneer zij waren voorgesteld aan het echtpaar Peter Bosboom en Helga Kuipers.

In een vervollexperiment bleek dat het gebruik van een dubbele achternaam (Bosboom-Kuipers) door een vrouw hetzelfde effect heeft als het gebruik van de naam van de man. Mannen en ongetrouwd samenwonende vrouwen werden in dit experiment beoordeeld als onafhankelijker, ambitieuzer en intelligenter dan vrouwen die hun meisjesnaam niet meer gebruiken'.

Maar het wordt nog erger: de vrouw voelt het ook in haar portemonnee... 'Dat de keuze van de achternaam zelfs geld zou kunnen kosten, bleek uit een experiment waarin studenten sollicitanten moesten beoordelen die per e-mail reageerden op een vacature voor de functie directeur Personeel en organisatie. Studenten beoordeelden sollicitantes die hun meisjesnaam gebruiken als ambitieuzer, intelligenter en onafhankelijker. Bovendien schatten ze de kans dat zo'n sollicitante wordt aangenomen lager in, evenals het bijbehorende salaris. Het salarisverschil in vergelijking met vrouwen die hun meisjesnaam gebruiken betreft maar liefst 861,21 euro per maand', zo berekenden de onderzoekers.

'Uiteraard zijn studenten geen personeelsfunctionarissen die sollicitanten in een salarisschaal indelen', zo relativeert de jonge onderzoekster dit grote verschil, 'maar hun inschatting weerspiegelt wel de resultaten van sociologisch onderzoek: vrouwen die de naam van hun echtgenoot overnemen zijn over het algemeen ouder en lager opgeleid, hebben meer kinderen, werken minder uren en verdienen minder. Ambitieuze vrouwen met trouwplannen zijn dus gewaarschuwd'.

Uiteraard heb ik in mijn familie- vrienden- en kenniskring ook het naamgebruik van de vrouwen snel de revue laten passeren en gerelateerd aan dit onderzoek en aan mijn algemene gedachten over de desbetreffende dames in termen van *door mij* ingeschatte intelligentie en ambitie. En ja, het is natuurlijk volstrekt onwetenschappelijk en gebaseerd op *Fingerspitzengefühl*, maar... het klopte. Kortom, u en ik hebben er een leuk gezelschapsspel of beter gedachtespelletje bij! (*alfred zebregs*)